Registratienummer: **80850** / 85027

Notitie ter opiniërende bespreking
commissie Maatschappij en Bestuur

Datum vergadering: 4 februari 2025
Agendapunt: 7
Onderwerp: Raadsbetrokkenheid ombuigingsproces begroting 2026 – 2028/2029
Portefeuillehouder: wethouder Rien Wijdeven

Heesch, 14 januari 2025

Inleiding
In het financieel meerjarenperspectief voor de jaren 2026 – 2028\2029 dreigen aanzienlijke tekorten. Om een structurele oplossing te vinden voor die dreigende tekorten is een ombuigingsproces gestart. U hebt u op 30 mei 2024 besloten externe begeleiding in te huren om Bernheze te helpen bij het in beeld brengen van ombuigingen tot een bedrag van 150% van het noodzakelijke ombuigingsbedrag. In de opdracht hebben wij meegegeven om zo'n 6 mln aan ombuigingen (150%) te vinden op basis van een meerjarig tekort van ± 4 mln in de kadernota 2025.

Een globale inschatting op basis van nu bekende informatie is, dat het structurele tekort in 2028 geen 4 mln, maar ± 1,0 mln bedraagt.

Omschrijving (gepresenteerde saldi)	2025	2026	2027	2028
Kadernota 2025	-/- 984.000	-/- 3.700.000	-/- 3.800.000	-/- 3.800.000
Begroting 2025	-/- 0	-/- 2.270000	-/- 2.190.000	-/- 1.820.000
September circulaire	**+/+ 47.000**	**-/- 1.990.000**	**-/- 1.770.000**	**-/- 1.300.000**
Mutatie 2e Burap 2024	+/+ 323.000	+/+ 323.000	+/+ 323.000	+/+ 323.000
Huidig geprognosticeerde-saldo	+/+ 370.000	-/- 1.667.000	-/- 1.447.000	-/- 977.000
-\- = tekort, +\+ = overschot				

Belangrijke oorzaken voor het lagere tekort dan eerder geschetst zijn:
- De aanpassing van de indexen voor lonen en prijzen in de meicirculaire 2024, die zijn verwerkt in de begroting 2025 als mutatie t.o.v. de kadernota 2025.
- De uitkomsten van de septembercirculaire 2024 (NTI van 17 oktober 2024) en
- Het resultaat van de 2e tussentijdse rapportage (raadsvergadering van 12 december 2024).

Wij verwachten overigens dat de kadernota 2026-2029 weer een hoger structureel tekort zal laten zien, dan de ± 1 miljoen die wij hierboven noemen. We verwachten dat we rekening moeten houden met verschillende ontwikkelingen die extra middelen vragen. Om er enkele te noemen: signalen van gemeenschappelijke regelingen over gestegen kosten, nog op te stellen uitvoeringsprogramma's bij interne beleidsplannen en programma's, signalen over indexeringen die te laag zijn vastgesteld door het CPB in eerdere voor ons relevante circulaires en bestuurlijke ambities blijkend uit stukken die de afgelopen periode zijn vastgesteld.

We kunnen dus niet alles doen, wat we graag zouden willen doen. De andere kant van de medaille is, dat we ter overbrugging naar een sluitende begroting het surplus in de algemene reserve kunnen aanwenden voor het dekken van de structurele exploitatielasten al vinden we, dat we hier terughoudend mee om moeten gaan. Als de inzet van de algemene reserve leidt tot onvoldoende weerstandscapaciteit en/of als de solvabiliteit onder de 20% daalt, is het namelijk niet meer mogelijk het surplus van de algemene reserve in te zetten ter dekking van structurele exploitatielasten.

Extern onderzoek
Op basis van uw besluit is begeleiding ingehuurd van Arie Teeuw en JE Consultancy. Deze externe adviseurs zijn aan het werk gegaan, met het maken van een begrotingsscan en het bepalen van zoekpotentieel voor mogelijke ombuigingen. Na een technische (meerjarige) analyse van onze begroting en jaarrekening gemaakt, hebben zij een inhoudelijke analyse gedaan.

In die inhoudelijke analyse is gekeken naar:
1. De taakvelden waar Bernheze het meeste geld aan uitgeeft (vanuit de gedachte, dat waar we veel aan uitgeven, mogelijk ook meer te bezuinigen is);
2. Hoe de gemeente Bernheze zich verhoudt tot een aantal vergelijkbare gemeenten qua structuurkenmerken;
3. De bestuurlijke prioriteiten zoals die blijken op basis van het bestuursprogramma, onze visie(s) en verkiezingsprogramma's en
4. De onderuitputting van de afgelopen jaren.

Uw raad is hierover inhoudelijk geïnformeerd via een themabijeenkomst op 1 oktober 2024. Daarna heeft de agendacommissie op 12 december ingestemd met een memo over hoe uw raad betrokken wil zijn bij het ombuigingsproces 2026-2028\2029. De strekking van het besluit van de agendacommissie is:
a) De raad (commissie) wil in de gelegenheid zijn richting te geven aan college en organisatie met betrekking tot de door te voeren ombuigingen op basis van de bespreking van een opiniërende notitie (NTO) in de commissie Maatschappij en Bestuur van 4 februari 2025.
b) De uitkomst van de bespreking in de commissie Maatschappij en Bestuur dient het college mee te nemen als opmaat voor de kadernota 2026-2029.

Doel van deze notitie is u als raad in de gelegenheid te stellen, richting te geven aan de 'ombuigingsparagraaf' in de kadernota 2026-2029.

Toelichting:
De conclusie van onze externe adviseurs is, op basis van de technische en inhoudelijke analyse, dat Bernheze een relatief krappe begroting kent en relatief weinig uitgeeft, in vergelijking met gemeenten met ongeveer dezelfde structuur kenmerken. Dit gegeven maakt, dat er weinig ruimte is om ombuigingen door te voeren op maatschappelijke voorzieningen, zonder dat dit ingrijpende consequenties heeft. Ook geldt, dat Bernheze relatief weinig inkomsten heeft in de categorie Overige Eigen Middelen. Dit kan aanleiding zijn om de inkomsten te verhogen.

De voorstellen voor mogelijke ombuigingen van onze externe adviseur hebben wij besproken op 26 november en 3 december. JE heeft primair vanuit een financieel perspectief gekeken naar de haalbaarheid van de voorstellen. Bij onze bespreking hebben wij primair gekeken naar de haalbaarheid van de voorstellen vanuit het bestuurlijk wenselijke perspectief. De uitkomst van onze bespreking vindt u in de tabel hierna en verder toegelicht in de rapportage (bijlage). In

de tabel en in de rapportage zijn de voorstellen gekwalificeerd naar de kleuren: groen, oranje en rood. Wij hebben aan die kleuren de volgende betekenis toegekend:

- Groen:
  Ombuigingsvoorstellen die wij voorstellen om in ieder geval door te voeren, om het nu voorlopig berekende tekort te dekken. Hierbij merken we m.b.t. de groene voorstellen hierna het volgende op. Bij de voorstellen 2 (Inkoop reductie), 5 (Pacht reclamezuilen) en 15 (Kosten DVO sociale zaken) zijn wij afhankelijk van derden t.a.v. het daadwerkelijk kunnen realiseren van deze inkomsten.
- Oranje:
  Ombuigingsvoorstellen die wij aan u voor zullen leggen op het moment, dat het tekort bij de kadernota 2026-2029 hoger blijkt te zijn dan nu voorzien of als voor de ambities die aan u voorleggen in de kadernota aanvullende middelen nodig zijn.
- Rood:
  Ombuigingsvoorstellen die doorgevoerd zouden kunnen worden, maar waarvan wij u adviseren om die alleen in te zetten bij een uiterste noodzaak.

Nadere duiding van hoe wij zijn gekomen tot de verschillende categorieën voorstellen.

Onze inschatting bij de kleuren is:

➢ Groen:
Voorstellen van financieel technische aard of die geen of een weinig maatschappelijke impact hebben en die niet of nauwelijks impact hebben op (de wendbaarheid van) onze bedrijfsvoering.

➢ Oranje:
Voorstellen met (enige) maatschappelijke impact of met impact op (de wendbaarheid van) onze bedrijfsvoering.

➢ Rood:
Voorstellen met: een aanzienlijke mate van maatschappelijke impact of een grote mate van impact op (de wendbaarheid van) onze bedrijfsvoering. Daarnaast ook voorstellen waarvan uw raad eerder heeft aangegeven die niet te willen honoreren of waarover de besluitvorming is voorbehouden aan een nieuwe toekomstige coalitie.

Nr.	Taak-veld	Omschrijving	Type	Definitieve indeling	Prijspeil 2025
		GROEN			
1	**0.3**	Vastgoed | Afschrijvingslasten gemeentelijk vastgoed van 40 naar 50 jaar	Lasten	groen	350.000
2	**0.4**	Inkoop | Reductie met 0,5 fte (inleen via BIZOB)	Lasten	groen	50.000
3	**0.61**	OZB | Structurele verhoging Eigenaren woningen o.b.v. de benchnmark € 8,50/inwoner (ongeveer 5%)	Baten	groen	272.000
4	**0.62**	Bedrijfscontactfunctionaris ten laste brengen van ozb-niet woningen (ongeveer 3% verhoging)	Baten	groen	100.000
5	**0.64**	Pachtinkomsten | Grote reclamezuilen langs snelweg (reclamebelasting)	Baten	groen	90.000
6	**1.2**	Kostendekkendheid vergunningen (B en C-evenementen, bijv. solexrace)	Baten	groen	20.000
7	**2.1**	Afschrijvingslasten reconstructies wegen van 30 naar 40 jaar	Lasten	groen	80.000

Nr.	Taak-veld	Omschrijving	Type	Definitieve indeling	Prijspeil 2025
8	3,4	B en C evenementen - toeristenbelasting - alleen inwoners buiten onze gemeenten	Baten	groen	17.500
9	3.4	Toeristenbelasting naar landelijk gemiddelde (regio wel gemiddeld)	Baten	groen	135.000
10	5.3	Afschaffen van Internationale subsidies	Lasten	groen	45.000
11	5.7	Diverse kleinere maatregelen - prullenbakken verwijderen	Lasten	groen	65.000
12	5.7	Diverse kleinere maatregelen - wadi's en sloten minder maaien	Lasten	groen	15.000
13	7.2	Toerekenen van kosten voor vegen van de wegen (100%) naar de rioolheffing	Baten	groen	105.000
14	8.3	Leges o.b.v. omgevingswet | onderzoeken of we hfst 2 naar een kostendekkend tarief kunnen brengen.	Baten	groen	81.000
15	6.3	Kosten DVO sociale zaken o.b.v. handreiking overheidstarieven	Lasten	groen	150.000
		Subtotaal			**1.575.500**
		Oranje			
16	0.4	Flexibele schil elimineren (3 fte) - geraamd voor jaarschijf 2026	Lasten	oranje	300.000
17	0.61	OZB | Structurele verhoging Eigenaar woningen o.b.v. de benchnmark € 8,50/inwoner (ongeveer 5%)	Baten	oranje	272.000
18	0.64	Hondenbelasting	Baten	oranje	80.000
19	4.3	Onderuitputting subsidie Kinderopvang	Lasten	oranje	170.000
20	5.7	Diverse kleinere maatregelen - randvoorzieningen speeltoestellen (bijv.. bankjes)	Lasten	oranje	20.000
21	5.7	Buurtprojecten	Lasten	oranje	67.000
		Subtotaal			909.000
		ROOD			
22	0.1	College B&W | Reductie van aantal wethouders (-1)	Lasten	rood	100.000
23	0.1	Griffie | Reductie formatie van de griffie (-/- 0,5 fte)	Lasten	rood	50.000
24	0.4	Flexibele schil elimineren (7 fte) - (opgenomen in begroting 2025)	Lasten	rood	700.000
25	0.61	OZB | Structurele verhoging Eigenaar woningen naar de benchnmark 2017 € 17/inwoner (ongeveer 10%)	Baten	rood	544.000
26	0.63	Introductie betaald parkeren	Baten	rood	300.000
27	4.3	Afschaffen projectsubsidie Lokaal onderwijsbeleid (kunstcultuuronderwijs op school)	Lasten	rood	42.000
28	5.2	Verhoging huurtarieven sport	Lasten	rood	100.000
29	5.6	Kosten voor lokale omroep (hogere subsidie dan landelijk)	Lasten	rood	55.000

Nr.	Taak-veld	Omschrijving	Type	Definitieve indeling	Prijspeil 2025
30	5.7	Diverse kleinere maatregelen - boomfeest-dag	Lasten	rood	7.000
31	6.3	Minimabeleid (120% naar 100%) - bedrag is aanname	Lasten	rood	100.000
32	6.71	Eigen bijdrage WMO (150% naar 100%) - bedrag is aanname	Lasten	rood	100.000
		Subtotaal			**2.098.000**
		Totaal			**4.582.500**

Kanttekeningen bij de rapportage:

Hoofdstuk 6

In dit hoofdstuk geven onze externe adviseurs enkele adviezen, die feitelijk los staan van het oplossen van het tekort in meerjarenperspectief. Die opmerkingen onder de punten 6.1 t\m 6.3 nemen wij op dit moment voor kennisgeving aan. Wel reageren wij inhoudelijk op de inhoud van paragraaf 6.4. In deze paragraaf staat het advies om te overwegen om onze systematiek van begroten te wijzigen van lopende prijzen naar constante prijzen. Wij geven geen invulling geven aan dit advies, omdat wij eraan hechten loon- en prijsstijgingen direct in de verschillende budgetten te vertalen. Doorrekening in lopende prijzen geeft namelijk een reëler meerjarenperspectief.

Hoofdstuk 7

In paragraaf paragraaf 7.1 (Uw jaarrekeningresultaten) staat, dat 'er sinds 2019 sprake lijkt te zijn van een toenemende overschotten op de jaarrekeningen en forse onderuitputting van de structurele exploitatiebudgetten'. Daar waar het gaat om overschotten op de jaarrekeningen van de afgelopen jaren zijn wij van mening, dat we die adequaat toelichten in elke jaarrekening. Het overgrote deel van de overschotten die wij over de afgelopen jaren hebben gerapporteerd heeft een incidenteel karakter (niet eerder aangekondigde bijdragen van het rijk of winsten uit grondexploitatie). Daar waar dit advies stelt, dat er sprake is van een forse (structurele) onderuitputting op exploitatiebudgetten, staat verderop, dat 'daar waar ruimte aanwezig is of er mogelijkheid tot bezuiniging is, deze is verwerkt in de voorstellen in deze rapportage'. De bezuinigingsvoorstellen die door onze externe adviseurs zijn gedaan impliceren, dat er maar in beperkte mate sprake is van (structurele) onderuitputting op structurele exploitatiebudgetten.
In paragraaf 7.2 wordt opgemerkt, dat onze investeringsplanning te ambitieus gepland is. Op dit moment nemen wij die opmerking voor kennisgeving aan.
In paragraaf 7.3 (uw vermogenspositie) is een advies opgenomen om een aantal bestemmingsreserves op te heffen. Wij geven daar geen invulling aan, omdat u in de raadsvergadering van 12 december 2024 de nota reserves en voorzieningen hebt vastgesteld. In deze nota hebt u een besluit genomen over de vraag welke reserves te handhaven of op te heffen. Onderdeel daarvan is dat we een dotatie aan de reserve personele aangelegenheden (die JE noemt) beëindigen.

Onze vragen aan u zijn:

1. Kan uw commissie zich vinden in de door het college voorgestelde kwalificatie van de ombuigingsvoorstellen?
2. Zo niet, kunt u aangeven welke voorstellen naar uw mening thuishoren in een andere kleurcategorie, dan voorgesteld door het college

Vervolg
Wij stellen ons voor, dat u zich als fracties voorbereidt op de hierboven gestelde vragen, met als leidraad de in deze notitie opgenomen tabel en de toelichting daarop vanuit de rapportage (bijlage). Met name de onderdelen, waar u als fractie van opvatting verschilt met het college, zouden dan naar ons idee onderwerp van gesprek zijn tijdens de commissiebehandeling van 4 februari. Als u zich als commissie hebt uitgesproken, zullen wij uw suggesties meenemen in het raadsvoorstel voor de kadernota 2026-2029.

Bijlagen:
- Rapportage Arie Teeuw/JE Consultancy
- Vergelijking Bernheze andere gemeenten

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Mark de Man
Burgemeester